Asiantuntijalausunto

13.10.2023

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024, HE 41/2023 vp

Ympäristövaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Lisäksi on pyydetty käsittelemään lausunnossa lyhyesti tulossa olevaa julkisen talouden suunnitelmaa (JTS). Liikenne- ja viestintäministeriö huomioi, että pääteemaksi kuulemisessa on ilmoitettu vähäpäästöinen liikkuminen ja energiamurros ja toteaa asiassa kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Vähäpäästöistä liikkumista ja liikenteen energiamurrosta edistävät määrärahat jakautuvat useammalle eri hallinnonalalle. Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa muun muassa joukkoliikenteen tuista ja joukkoliikenteen infrastruktuuria parantavista hankkeista, kävelyä ja pyöräilyä edistävistä infrastruktuurihankkeista sekä vaihtoehtoisia käyttövoimia käyttävien ajoneuvojen hankintatuista. Liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuurien tuet kuuluvat puolestaan työ- ja elinkeinoministeriön (julkinen jakeluinfra) ja ympäristöministeriön (taloyhtiöiden ja työpaikkojen latauspisteet) hallinnonaloille. Liikenteen päästöohjaus verotuksen kautta kuuluu valtiovarainministeriön vastuualueelle.

Liikenteen energiasiirtymää ja kestäviä liikkumistapoja edistävät määrärahat ovat vähenemässä vuonna 2024 vuoteen 2023 verrattuna vuoden 2023 lopussa päättyvien kertaluonteisten määrärahojen sekä säästöjen vuoksi. Talousarvioesityksen yleisperusteluissa todetusti liikennepolttoaineiden valmisteverotukseen esitetyt muutokset laskevat liikenteen päästöohjausta.

EU:n 55-valmiuspaketissa neuvotellut liikenteen aloitteet (päästökauppa eri liikennemuodoissa, uusiutuvien polttoaineiden käyttöä meri- ja lentoliikenteessä sekä vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraa koskeva asetus) ovat tulossa toimeenpantaviksi. Niiden osalta käytännön tehtävät jakautuvat Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin ja Energiaviraston kesken ja edellyttävät resursseja osin jo vuonna 2024. Vuonna 2025 55-paketin aloitteisiin liittyviä tehtäviä tulee lisää. Toimintamenomäärärahoihin kohdennetaan säästöjä vuoden 2025-2028 kehyspäätöksessä.

Kestävät liikennemuodot

Joukkoliikenteen palvelujen kehittäminen mahdollistaa kulkutapasiirtymää ja päästöjen vähentämistä erityisesti kaupunkiseuduilla. Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukeen esitetään 2024 vuoden talousarviossa 9,75 miljoonaa euroa ja keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukeen 8,125 milj. euroa, mikä vastaa aiempien vuosien tasoa (inflaation vaikutusta ei otettu lukuun). Ilmastoperusteista joukkoliikenteen tukea esitetään päättyväksi. 9.10.2023 tarkistetussa JTS-esityksessä joukkoliikenteen vuosittaiset tuet ovat samalla tasolla kuin vuoden 2024

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 4
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@gov.fi
kirjaamo.lvm@gov.fi

talousarvioesityksessä. Liikenteen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi vuonna 2021 arvioitiin yhteensä noin 40 miljoonan euron vuosittainen tuentarve keskisuurten ja suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteeseen.

2024 talousarvioehdotukseen sisältyy yksi uusi rautatieverkon kehittämishanke (Tampereen henkilöratapiha) sekä kolme ratoja koskevaa suunnitteluhanketta. Vuonna 2024 käynnissä on siten kaikkiaan 19 ratahanketta. Lisäksi myös kaupunkien raitiotiehankkeiden avustuksiin osoitetaan määrärahoja. Erityisesti sähköistämishankkeet ja välityskykyä ja kapasiteettia parantavat hankkeet ovat omiaan mahdollistamaan junaliikenteen päästöttömyyttä sekä kulkumuotosiirtymää raiteille.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen on 2024 talousarvioehdotuksessa kohdennettu 3 miljoonan euron rahoitus, mikä vastaa aiempien vuosien perustasoa (inflaation vaikutusta ei otettu lukuun). Vuonna 2018 asetettu ja vuonna 2021 uudistettu tavoitetaso on 30 miljoonaa euroa. Tämä taso on saavutettu tähän mennessä kahtena vuonna. Vuosien 2025-27 kehyspäätöksessä on esitetty hallitusohjelman mukaista 8 miljoonan euroa leikkausta momentille 31.10.31, josta kävelyn ja pyöräilyn tuen lisäksi rahoitetaan yksityisteitä. Kävelyn ja pyöräilyn tukitason säilymisen näkökulmasta päätökset säästön kohdentamisesta vuoden 2025 talousarvion yhteydessä ovat olennaisia.

Kestävien liikennemuotojen edistämistä ja rahoitustasoja on määrä tarkastella osana Liikenne12-suunnitelman päivittämistä, joka on aloitettu.

Liikenteen energiamurros

Vaihtoehtoisilla käyttövoimilla kulkevien ajoneuvojen hankintaa ja fossiilisia polttoaineita käyttävien muuntamista on tuettu Suomessa vuodesta 2018 alkaen. Hankinta- tai muuntotukiin ei ole osoitettu uusia määrärahoja vuodelle 2024. Tukea sähkö- tai kaasukäyttöisen paketti- tai kuorma-auton hankintaan voi hakea vuoden 2024 loppuun asti. 5.10.2023 annettiin hallituksen esitys tuen ulottamisesta vetykäyttöisiin paketti- ja kuorma-autoihin. Vuoden 2023 määrärahasta (siirtomääräraha) hankintatukiin on tähän mennessä käytetty noin 35 % ja sen odotetaan nykykulutuksella riittävän vuoden 2024 loppuun asti.

Vaihtoehtoisilla käyttövoimilla kulkevien ajoneuvojen sujuvan käytön edellytys on riittävä jakeluinfra. EU:n vuonna 2024 voimaan tuleva AFIR-jakeluinfra-asetus asettaa jäsenmaita sitovia tavoitteita jakeluinfran rakentumiselle. Erityisesti raskaan kaluston osalta vaihtoehtoisia käyttövoimia on liikenteessä niin vähän, että jakeluinfran rakentuminen ei ole markkinalähtöisesti mahdollista. Siksi vuoden 2024 talousarvioehdotuksessa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle esitetyt julkisen jakeluinfran tuet ovat tärkeitä AFIR-asetuksen vaatimusten täyttämisen ja liikenteen energiasiirtymän kannalta.

Tuuli Ojala
Liikenneneuvos

Jyrki Tanskanen
Neuvotteleva virkamies

Jakelu Ympäristövaliokunta